

Den summa, som i låneväg skulle för ändamålet erfordras, vore visserligen ej obetydlig, enär blott inom Vesterbotten ifrågavarande kostnader, i medeltal under de sex senaste åren, uppgått till nära 30,000 R:dr, men då här icke anslag äro i fråga, utan endast försträckning med ränta och mot säkerhet, torde, äfven under brydsamma tider, ett förslag till mellankommande hjälp kunna vågas.

På grund af åberopade skäl hemställer jag, att Riksdagen behagade besluta:

att vid laga skiften inom Norrbottens, Vesterbottens, Vester-Norrlands och Jemtlands län, då förordnanden härtill meddelas, skiftesdelegarne må, efter skiftets afslutande och derå vunnna stadfästelse, af allmänna medel hos Riksgälds-kontoret erhålla lån, motsvarande den andel af skifteskostnaderna, som till landtmätaren och gode männen utgått, mot säkerhet i den skiftade egendomen, såsom för annan derifrån utgående Kronans afgäld, och mot erläggande af sex för hundra i årlig ränta, samt lånets återbetalning med en tiondedel årligen från och med det års utgång, som förflyter näst efter det år, då lånet utbetalas;

att lånet fördelas inom skifteslaget efter hemmantal och att enahanda vilkor i afseende å säkerhet för återbetalning, skuldförbindelses aflemnande, utdebitering, uppbörd och redovisning af årliga ränte- och kapitalafbetalningar m. m., tillämpas, som i åberopade Kongl. Kungörelsen den 13 Juni 1845 förekomma;

att en summa af 100,000 R:dr för nästkommande år 1869 ställes till Riksgälds-kontorets förfogande och under särskildt konto bokföres.

Stockholm den 25 Januari 1868.

Joh. Aug. Hazelius.

N:o 31.

Af Herr Hazelius, J. A., angående upphäfvande af den i Kommunallagarne Aktiebolag tillerkända rösträtt.

Jag erkänner fullkomligt vigten af de skäl, som tala för ett orubbadt bibehållande af de stadgar i kommunal-författningarne rörande valrätten, hvaruppå

både Första och Andra Kammarens sammansättning grundlagligen hvilat, jag tillägger beklagligen hvilat, enär valrätt och valbarhet icke äro grundlagsfrågor, och således hvad som borde vara fast, står på rörlig grund. Skälen för denna grunds bibehållande äro så kända, att minst på detta rum de behöfva upprepas. Om jag icke destomindre föreslår dess rubbande, sker detta af den djupa och stadgade öfvertygelse, att denna grund blott har ett tillsvidare-bestånd, och att hvad som uppenbarligen icke kan med goda skäl försvaras, bör så godt först som sist öfvergifvas. Man vinner ingenting på att försvara hvad som ur ingen rättvisans synpunkt kan försvaras. Kommer härtill, att orättvisan är allmänneligen inredd, så begriper jag ännu mindre fördelen af det dröjsmål, som kunde vinnas genom hennes förnekande.

Jag hyllar visserligen den grundsats, att den, som betalar mera till det lilla samhälle, kommunen, der han bor, äfven bör åtnjuta en större inflytelse å dess angelägenheter, och att det vore höjden af orättvisa att i de viktigaste af kommunens angelägenheter, beskattningsfrågorna, låta dem, som ega något och ega mycket, öfverröstas af dem, som ega föga eller intet, hvilka utgöra flertalet. Jag hyllar vidare den tanke, att det äfven i det stora samhället, i Staten, är väl ordnad, om en del af folkombuden, hos oss den ena organiska hälften, är bildad på någon förmögenhetsgrund, äfven om denna grund stundom är smal och skral nog, exempelvis hos den, som nu har ordet. Penningen är en otillförlitlig mätare af statsinsigter och fosterlandskärlek; ganska sannt, ingen påstår heller motsatsen. Man tror blott att en ärfd eller sparad penning, äfven hos den måttligt begåfvade, gifver sannolikhet om varsamhet i förslag, i åtgärder och beslut, samt att denne icke lika lätt lockas till äfventyr, som den, hvilken, icke fånglad af Pluto, flyger, om ock med snilletts vinge. Sannolikhet således blott — säger man — huru bristfälligt! Ja väl! Men vår värld är så bristfälligt inrättad. Planeten Tellus är troligen icke mönsterplaneten. Det är möjligt, att i andra världar bo fullkomligare väsenden, hvilka förmå att bygga på englakonstitutioner, och önskligt vore, att de, som hos oss vilja bygga på denna grund, och ej vilja lagstifta på den oföränderliga grundvalen af jordmenniskans fel och lidelser, önskligt att de kunde försättas till andra, dem mera likartade och passande rymder, lyckligt för dem — och för oss.

Vi nödgas således härnere gifva penningen sin rätt, men icke heller mera än sin rätt, den som leder till vårt bästa. Penningen får mera än sin rätt, då han får tala icke genom vissa kända personer, utan genom penningemassor, bakom hvilka stå en hel flock af sväfvande, rörlige penningemän, hvilka skifta sina lottsedlar; och sedan de först utöfvat valrätt i den kommun, de såsom medborgare tillhöra, träda de för andra gången fram, men under den väldiga skepnaden af ett delegareombud, som fyller valurnan till sin öfversta brädd.

Detta är *aktiebolagens* valrätt.

Det kunde vara obegripligt, att denna valrätt, som är aktiebolagen *frånkänd* i mig veterligen alla föregående representationsförslag, likväl är dem erkänd genom vår nuvarande Riksdags-ordnings på Kommunallagen hvilande valrätts-stadganden. Men det är just emedan valrätten icke är i grundlagen intagen som den förut så ofta fördömda aktiebolagens valrätt kunnat af förbiseende blifva erkänd. Exempelvis är i Konstitutions-Utskottets memorial vid 1841 års riksdag till sammanjemkning af Riksståndens skiljda meningar, aktiebolag uttryckligen undantagna från röst-rätts utöfning vid riksdagsmannaval. Så äfven i 1848 års Kongl. förslag, der vanliga bolag hafva valrätt, men bolag grundade på aktier från denna rätt uteslutas. Likaledes i Konstitutions-Utskottets afgifna förslag, samma år. Äfven i von Hartmansdorffs förslag 1851. Kan det vara troligt, att en obillighet, som redan insågs i lagförslag för 30 år sedan, under en tid då aktiebolagen ännu lågo i linda, skulle kunna länge ega bestånd i våra dagar, då de uppvuxit till sådana penningejättar, vi nu se dem?

Det kunde ifrågasättas, huruvida icke alla bolag i gemen borde frånkännas valrätt. Men dessa bestå af ett mindre antal kände, synlige och kvarvarande del-egare, hvilka sålunda kunna anses som en samfäld personlighet, hvilket deremot på intet sätt är händelsen med den stora, nära okända, ombytliga skara lottegare, hvilka isynnerhet med sin solidaritet endast bilda det fullkomligt opersonliga kapi-talet, som utöfvar tvåfaldig rösträtt, först såsom enskilde kommunalmedlemmar och sedan lägger sig i valurnan såsom en tryckande guldklimp.

Jag föreslår på alla dessa korteligen framställda skäl vördsamt, att Riksdagen behagade för sin del besluta,

att den i kommunalförfattningarne aktiebolag tillerkända röst-rätt måtte försvinna.

Stockholm den 25 Januari 1868.

Joh. Aug. Hazelius.

N:o 32.

Af Herr Faxe, A., angående sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande.

Enligt 75 § Regeringsformen eger Riksdagen stadga, huruledes de deputerade skola utses, som hafva att upprätta de årliga markegångstaxorna; och får jag i an-